

Шогшо эл, порымиз да гим берг!

ЯМДЕЛИЙ

1933 ий 1 февраль годсек лектеш.

0+

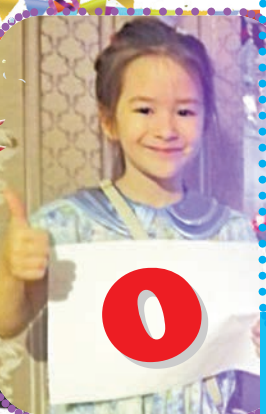

88
ий

1 февраль

Артём ИВАНОВ.
Йошкар-Ола.

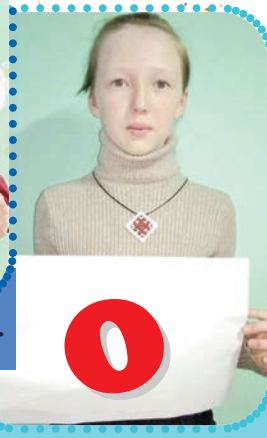
Настя ИЛИКБАЕВА.
Пошкырт, Мишкан, Чорай.

Лиза КИТКАЕВА.
Шернур, Кукнур.

Эльмир АНИСИМОВ.
У Торъял, Токтарсола.

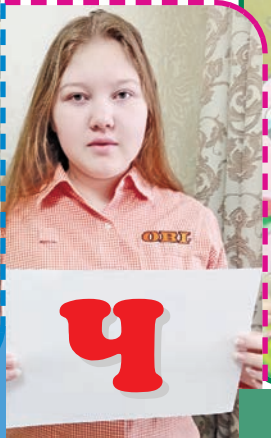
Аня АНДРЕЕВА.
Кужэгер,
Тошто Йүледүр.

Юля УСОВА.
Марий Турек посёлко.

Костя ШЕХУРДИН.
Шернур, Кукнур.

Настя ИВАНОВА.
Морко, Коркатово.

Кира ВЕСЕЛОВА.
У Торъял,
Токтарсола.

Ирина ПЕТРОВА.
Морко, Коркатово.

Илья АНДРЕЕВ.
Кужэгер,
Тошто Йүледүр.

Вика ИЛИКБАЕВА.
Пошкырт,
Мишкан, Чорай.

Дима ВЕДЕНЬКИН.
1-ше номеран
Шернур школ.

Аня ВИНОГорова.
Звенигово, 2-шо №-ан
Красногорский школ.

Мүкш тўням шымлат

Авторын фотожо.

Волжский район Пётъял школын «Живая планета» лесничествыже «Подрост» республиканский чодыра конкурсышто тагасен. «Чодыра янлык-влакын экологийышт» тагасыште икымше верыш лектын. Коло ныл тунемше мүкш ешлан ешаралташ келшыше пүртүс вашталтышым Волжский районшто шымлен. Ксения Бессонова (6-шо кл.), Захар Васильев (6-шо кл.), Алина Тарасова (8-ше кл.) (снимкыште) шымлыме паша-влакым иквереш чумыреныт, презентацийым ямдыленыт да конкурсышто араленыт. Тунемше-влак февральыште конкурсын Всероссийский этапыштыже Марий Элын чапшым аралаш тўналыт.

Л.КОШАЕВА.

Историйым шергалына

Кугу Ачамланде сар годым Сталинград кресталмаш (1942 ий 17 июль - 1943 ий 2 февраль) эн кугулан да эн вианлан шотлалтеш. Сталинград ола тушман кидыш ынже логал манын, Йошкар Армиий лўддымылыкым, патырлыкым ончыктен. 1942 ий 19 ноябрьыште «Уран» наступательный операцийым тўжалын да фашист тўшкам кырен шалатен. Тўнде сенгымаш Кугу Ачамланде сарыште тура савыртышым ыштен.

пөлеклалтын. Тений месячник радамыште 50 наре мероприятийым эртарат. Тўнямбалне улшо ситуацийлан көра ятырже онлайн лиеш.

Вучымо газет

Авам «Ямде лий» газетым йочаже годым йоратен лудын. Ынде мыйым да шольымым кылым кучаш кумыланден. Кажне шуматкечын, кидыш налкеке, эн ончыч сўретым ончена, вара лудына, кроссвордым, сканвордым ыштена. «Ямде лий» шочмо йылмым йораташ, пүртүсым аралаш тунукта.

Мария РАТМАНОВА.

Йошкар-Ола, 19-ше №-ан школ.

Российысе увер

Российысе просвещений министерстве Российысе школьник-влакын толкынышт дене пырля «Навигаторы детства» конкурсым увертарен. Конкурс школ директорын воспитаний да йоча ушем дене пашам ыштыше советникшым ойыраш полша. 2021 ий 1 март гыч Российын лу регионсыо школлаште у должность пурталтеш.

«Музейный гид» сервис Российысе тўвыра тўнеж-влак дене палдара. Ончыкыжым Российысе кажне олан тоштерже-влак тушко пурталтыт. vk.com/museumsguide ссылке дене ончен кертыда.

10 февральыште Пермь олаште «Российын идалыкысе воспитательже» всероссийский конкурсын финалже эртаралтеш. Тушко Российын 80 регионжо гыч воспитатель-влак ушнат.

Марий Элысе увер

Марий Эл Республикысе пүртүс поянык, экологий да йырым-йырысе средам аралыме шотышто министерстве «Шўкшакын уло пўртшў» экологий буклет конкурсым увертарен. Тушко 7-18 ияш ўдыр-рвезе-влак ушнен кертыт.

Республикысе марий тўвыра рўдер «Шочмо йылме дене лудына» видеоэстафетым эртара. Шочмо йылме дене сылнымут произведенийым лудман, видеом войзыман да mari-centr@mail.ru адрес дене электрон почтыш колтыман.

7 февральыште Кужэнгер районсыо Визыйыр ялыште курыкышто ече дене тагасымаш эртаралтеш. 16 ияш деч кугурак-влак ушнен кертыт. 11 шагатлан тўналеш.

«Ямде лийлан» – 88 ий!

Йолташ да
полышкалыше

Г.Л.САБАН-ЦЕВ, 1988-1991 ийлаште «Ямде лий» газетын редакторжо, Марий Эл Республикын калык поэтше: «Йоча годым «Ямде лий» газет эн кугу туньктышо лийын. В.Б.Исенеков, А.М.Юзюкайн да редакцийыште тыршыше, моло пашаен-влак мыланна, юнкор-влаккан, корным ончыктеныт. Кидгыч вуден кайыше ача-авагай лийынт. «Ямде лий» – илын корным почын пуышо йоча газет».

– Кажне шуматкечын «Ямде лий» газетым куанен вучем, – ойла Шернур район Кукнур школын 1-ше классыштыже тунемше Лиза Киткаева (снимкыште). – Надя акам йоча газетлан подпискым ыштен пуэн. «Ямде лийым» кидыш налмеке, туге чучеш, пуйто мыланем кажне арнян пөлекым кучыктат.

Газетын лаштыкклажым шергалын лекмеке, Лиза пушкыдо модышыжо-влаккан палдара. Кастене ача-аважлан каласкала. Нунымат «Ямде лийым» лудаш кумыланда.

Н.КОНАКОВА.

Авторын фотожо.

Н.Г.НИКИТИНА, поэтессе: «Ямде лий» газетым тўналтыш класслаште тунеммем годым лудаш тўналынам. Вара шжежат юнкор радмыш ушненам. Слётлаште ятыр юнкор дене палыме лийынам. А марий серызе-шамыч дене, вашлиймаш тачат ушыштем! Жапым савырен ончалын, мый утларак умылем: ковам Ольга Савельевна Афанасьева марий мутын сылнылыкшым шижаш эн ондак туньктен. «Ямде лийланат» подпискым эреак тудо ыштен».

Конкурс

«Ямде лий» газетын историйже дене кылдалтше 88 фактым палемдыза. Кө эн ончыч вашешта – тудым пөлек вуча.

Марий йылмым да лудмашым туньктымаште мый «Ямде лий» газетым кучылтам (снимкыште). Тушто мо гына уке: кроссворд, филворд, sudoku, метаграмме, анаграмме, тушто, калык пале, калык мут-влак. Урок деч өрдыжысө лудмаш урокышто газетыште савыкталтше йомакым, ойлымашым луддына. Вара тўшкан лончылена, «Эн сайын лудшо» конкурсым эртарена.

Авторын фотожо.

Тунемше-влак дене изирак заметкылам, синквейным возена. «Палаш онай» рубрикым пеш йöратена. Физкультминуткым марла эртарынет гын, газет полша.

«Мастар кид» рубрике полшымо дене тўрлө сöрал арверым ыштена. Перемене годымат «Ямде лий» деч огына ойырло: чиялтена, сүретлена, задаче-влаккан вашмутым муына.

О.ИЗИБАЕВА, туньктышо. Татарстан, Агрыз, Буймо.

Г.П.ПАВЛОВ,

Калык просвещенийын отличнишке, 90 ияш коча: «Ямде лийым» лекташ тўналмыже годсек лудам. Марий Турек район Арбор школышто завучлан пашам ыштымем годым туньктышо-влак деч газетысе увер дене йоча-влакым палдараш йодынам. Тунам тунемше-влак ялзанлыккан паренгым погаш полшныт. Ыштен налме окса дене школ кажне тунемшылан «Ямде лийлан» подпискым ыштен пуэн. Кызыт газет пеш мотор, изи книгагай».

Лийже эре «Ямде лий» Илышлан куатле вий, Уш-акыллан эн чапле сий. Йоча, тидым пален лий!

Гоч тӧрзатым,
мӱндыр тос!

М Алама – уда.

Сӧрал ола

Бирск олаште марий, руш, чуваш да моло тӱрлӧ калык ваш келшен ила. Мый тыште шочмемлан куанем. Олаште шуко тошто пӧрт, храм, собор-влак улыт. Шукерте огыл спорт комплексым чо- геныт. «Аврора» кинотеат- рыште кино, мультфиль- мым ончаш лиеш.

Ожно Биркыште олмам перерабатыватлыше завод лийын. Вара «Эх, яблочко!» фольклор фестивальым эрта- раш тӱналыныт. Ты фестиваль кызытат шуко калыкым иквереш пога.

Демид ШУМАТОВ.

Башкортостан Республик.

Самырык мурызо

Фотом еш архив гыч налме.

Башкортостан Респуб- лик Бирск район Бажан школын 8-ше классыш- тыже тунемше Таня Байрашевам (снимкыш- те) чылт артист манаш лиеш. Тудо «Уралочка» куштышо ансамблын участникше.

– Мый марла, рушла, англичанла мурем. Шко- лышто, Бажан ялысе клубышто чӱчкыдын мероприятийым эрта- рена. Мылам вӱдышӧ лияш моткоч келша. Калык ончыко куанен лектам. Изирак-влак- лан тӱрлӧ сценкым шындена, йомакым он- чыктена.

– Тугеже артист лияш ямдылалтат?

– Мыланем культур аланыште моткоч келша.

Ончыкылык илышем ты корно дене тошкаш шонем. Марий муру чонемлан эн лишыл. Шочмо йылмым пагалаш туныктымыштан ачам-авамлан таум ойлем.

Е.ИВАНОВА.

Фотом школын архивше гыч налме.

Ура-а! Икымше улам!

Теле каникул годым мемнан ялыште «Пелемеш ечы- горно» тагасымаш эртаралтын. Тушко шуко ег погынен. Одо кундем гычат тагасаш толыныт. Ме, 4-ше клас- сыште тунемше-влак, теле пайремыш куанен ушнenna. Мый тӱналтыш класслаште тунемше ӱдыр-влак коклаште икымше верым сенен налынам (снимкыште шола гыч икымше улам). Сегыше-влаклан грамотым, медальым, пӧлекым кучыктеныт.

Софья ИБАТОВА.

Татарстан, Агрыз район.

Олдырчо

Йомак

Иленыт улмаш Кува ден Кугыза. Ик эрдене Кугыза мален кынелеш да Куважым кычкыра. Куваже пин- чажым почеш, а койко гыч кыне- лын огеш керт, йолжо огеш тар- ване. Тидын годым пӧрт воктеч Рывыж эртен кудалеш улмаш. Окна гоч Кугызам ужын чарнен шогалешат, йодеш: «Мо лийында? Мый эмлызе улам ала полшен кертам?» Кугыза Рывыжлан кузе- жым-можым каласкала. Рывыж мончаш олташ кӱшта. Кастене, олдырчым налын, Кувам мончаш- ке нангая. «Олдырчо, олдырчо Кувам эмле- на», – му- рен-мурен эмла. Кува ден Кугыза Рывыжым илаш кодат. Тачат пырля келшен илат.

Ирина СОЛОМАТОВА.

Свердловск кундем,
Нижнесергинск, Ялгиян.

Сырт – кӱкшака. **М**

М

Мутерым филологий шанче канди- дат А.А.ИЛИЕВА ямдылаш полшен.

Лудаш йӱратыше да лудын моштышо айдеме пиалан. Тудын йыр ушан, поро йолташ-влак улыт. Йолташ – тиде книга.
К.ПАУСТОВСКИЙ.

Россий писатель ушемн Марий Элысе пӱлкаже 86 ий пашам ышта. Тунгалтыште тудын радамышке С.Чавайн, М.Шкетан, Н.Игнатъев, Ш.Осып, О.Ипай да молат ушненыт. Тылеч вара ятыр вашталтыш лийын. Ушемн тачысе пашаже нерген вуйлатыше С.Д.АРХИПОВА дене мутланышна.

– *Пытармыш жапыште могай йоча книга-влак савыкталт лектыныт?*

– Умаште ятыр йоча книга ош туням ужын. Яков Егоровын «Кочамын пӱлекше», Аркадий Богдановын «Кузе маска вуйлатен?», Леон Раян «Сокрытага», «Марий калык модыш-влак», Раисия Кольцован «Мерангын шочмо кечыже» книга-влак савыкталт лектыныт. Йоча-влакын возымо йомакышт «Кузе рывыж мерангым ондален?» тӱшка сборникыш пуреныт. Самырык автор-влакын сылнымут пашаштым «Эрвий» альманахыште кажне ийын лудаш лиеш.

– *Светлана Дмитриевна, теней могай писатель-влакын юбилейышт лиеш? Тудым кузе пайремлаш шонеда?*

– Поэтессе-влак Зинаида Ермакова ден Мардан Раялан 75 ий темеш, Зоя Висвис ден Лидия Иксановалан – 55 ий. Марий Элын калык писательже Ипполит Лобанов 70 ийым темен. Виталий Шкалин тиде ийготышкак тошкалын. Константин Ситников 50 ияш юбилейжым пайремла. Руш серызе Алексей Краснопёровын 100

Тачысе кечын 63 йыжынген уло. Умаште 5 ен ушнен: Игорь Попов, Елизавета Егоркина, Раисия Сунгурова, Екатерина Ключева, Константин Бурнашев.

У книга – у лӱм

ияш лӱмгечыжым шыжым палемдаш туналына. Самырык возкалыше-влаклан «Сылнымут шыже» республикысе семинар-совещаний тудын лӱмжӱ дене эртаралтеш.

Фотом еш архив гыч налме.

Снимкыште:
С.АРХИПОВА – поэтессе, Парангя район Кугу Пумарий школын туныктышыжо Т.ЛАПИНА да юнкорна Максим ЛАПИН дене пырля.

Пошкырт кундемыште Регион-влак кокласе сылнымут семинар Яныш Ялкайнын 115 ияш лӱмгечыжлан пӱлеклалтеш. А республикыште эртаралтше сылнымут конкурс Дмитрий Орайын шочмыжлан 120 ий темме лӱмеш лиеш. Тунямбалне улшо ситуацийлан кӱра юбилей-влакым кузе пайремлыме шотышто кызыт каласаш йӱсӱ.

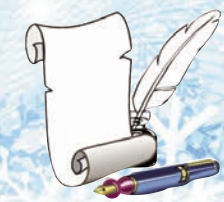
– *Самырык тукымым сылнымут деке шӱмандаш маннын, могай пашам шуктеда?*

– Марий Эл Республикысе тӱвыра, печать да калык-влакын пашашт шотышто министерствын полшымыж дене 2011 ий гыч Республиканын молодёжный сылнымут конкурсым да вес кундемлаште илыше марий йоча-влаклан сылнымут семинарым эртарена. Пошкырт кундем Мишкан районшто кок ийлан ик гана сылнымут конкурсым увертарена. Тушко шкежат миен коштына. Удыр-рвезе-шамычын возымыштым республикысе изданийлаште да «Эрвий» альманахыште савыктена. Ий гыч ийыш у лӱм-влак лектыт.

Х.АЛЕКСАНДРОВА мутланен.

Марий серызе-влакын псевдонимыштым палыза.

**Деревяшкин Н.М.
Рожкин И.Я.
Токмурзин И.М.
Степанов С.С.
Романов И.Е.**

**Йынаш И.
Ломберский
Мичурин-Ятман
Одар
Арбан**

#Пүмгече

«Марий Левитан»

Василий Григорьевич Орлов Медведево район Туруново ялеш 1916 ий 28 январьште шочын. Школ деч вара Дзержинск олаште тунемын. 1933-1936 ийлаште Марий радиокомитетыште сылнымут редакторлан да дикторлан пашам ыштен. 1936-1940 ийлаште Москосо кугыжаныш библиотеке институтышто тунемын. Шочмо кундемыш пörтылмекеже, Республикысе библиотеке директорын алмаштышыжлан шогалтеныт. Тыгодымак Марий радиошто дикторын сомылжым шуктен. Кугу Ачамланде сар годым калыкым увер-влак дене марла палдарен. Тудым «марий Левитан» манын лүмденыт. 1958-1976 ийлаште библиотеке директоржо лийын. В.Г.Орловын вуйлатыме жапыште книгагудышто краеведений да верысе печать пöлкам почыныт.

Йоча писатель, журналист, библиотекарь В.Г.Орловын шочмыжлан – 105 ий.

В.Г.Орловын икмыняр книгаже: «Кол-влак», «У тушто-влак», «Юзо».

Т.В.ВИНОГРАДОВА,
С.Г.Чавайн лүмеш Национальный книгагудо директорын библиотеке паша шотышто алмаштышыже:
«Ончысо вуйлатышым шарнен, 1996 ий гыч Орлов лудмашым эртарена. Тудо библиотеке пашалан пöлеклалтеш да шанче-практике конференций семын лиеш. 2019 ий гыч конференцийыш öрдыж кундемла гычат ушнаш тўналаныт. «Библиотеке пашаште кўкшö селымашке шумьлан» Орлов лўмеш премийым 2005 ий гыч кучыктена. 2020 ийыште тыгай премий дене Советский посёлкысо А.С.Крупняков лўмеш рўдö книгагудо палемдалтын».

2021 ий 30 мартыште черетан Орлов лудмаш эртаралтеш.

Л.ГРИГОРЬЕВА ямдылен.

Кроссворд

Шола гыч пурлашке:

3.Ўдырамаш-влак кокла гыч эн ончыч «Марий Эл Республикын калык писательже» чаплұмым налын. **7.**Икымше марий гимным возышо автор.

8.Пеледыш пайремым тудо икымше гана эртарен. **11.**«МАССР-ын калык писательже» чаплұмым икымше налын.

Кўшыч тўлыкö:

1.Писатель веле огыл, тыгак актёр лийын. **2.**Эн ондак оперым возен. **4.**Киношто модшо поэт.

5.Олык Ипайын фамилийже.

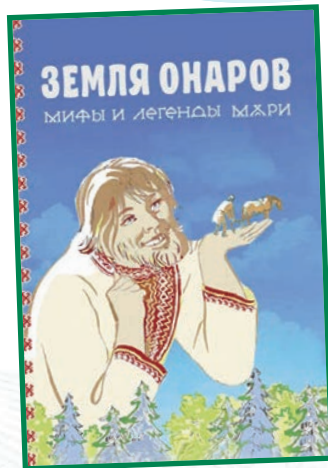
6.Марий поэзийыште поэт-новатор. **9.**«МАССР-ын калык поэтше» чаплұмым ик эн ончыч налын.

10.Провой вел гыч сўретче.

В.СМИРНОВ ямдылен.

#У_книга_шөрлык

А.Тимиркаев
«Кайык кокай» книга гыч келыше почеламут-влакым чумырен.

«Земля онаров: мифы и легенды мари» книга марий калыкын тўвыраже, историйже дене лишкырак палыме лияш полша.

«Каласет – ший, от каласе – шортньö: марий калыкмут» книга гыч келыше марий калыкмут-влакым пуртымо. Нуным алфавит радам дене верандыме да руш йылмыш кусарыме.

Ит өркәне лудаш

Книга – эн кугу йолташ,
Тидым пале тый, шоляш.
Кылым книга ден кучет –
Ушым лынак тый погет.

Книга шонаш туныкта,
Сай шинчымашым вел пуа.
Тудым кажне кечын луд,
Лиеш тыйын чын вашмут.

Книга – шинчымаш памаш,
Ит өркәне вел лудаш.
Кучо кидыш, тўткын луд,
Кўжгө манын тый ит лўд.

Эмилия АЛЕКСАНДРОВА.
Морко, Коркатово.

Палаш онгай

Л.Н.Толстой «Война и мир» романыштыже 460 тїжем утла мутым кучылтын. Тышеч 700 шомакше – немычла, 15 тїжем утла мутшо – французла. Лев Николаевич тынар йот мутым молан кучылтын? Кузе шонеда, йоча-влак?

Александр Сергеевич Пушкинын мўнгысё библиотекештыже 3500 утла книга лийын.

А.С.Пушкин – полиглот: шуко йот йылмым пален, нунын коклаште – француз, грек, латин, немыч да моло йылмыла.

#Сўрет_ончер

Дима КУЗЬМИНЫН сўретше.
Морко, Коркатово.

Лўм: Михаил Евграфович Салтыков. Псевдонимже – Николай Щедрин.

Шочын: 1826 ий 27 январьште, Моско кундем Спас-Угол селаште.

Тунемын: тўналтыш шинчымашым ешыште налын. 10 ияш улмыж годым Москосо дворян институтын кумшо клас-сышкыже тунемаш пурен. Сайын тунем-мыжлан 1838 ийыште Царскосельский лицейыш куснен.

Произведенийже-влак: «История одного города», «Господа Головлёвы», «Пошехонская старина», «Убежище Монрепо», «Современная идиллия» роман-влак. Тыгак шуко йомакым, ойлымашым, повестыым, очеркым, комедийым возен. «Господа Головлёвы» сатир сынан романым шке ешыже нерген серен. Тўн рольым аважлан ойырен.

Паша: 1844 ийыште военный министерствын канцелярийыштыже службым эртен. 1858 ийыште Рязаныште, 1860-1862 ийлаште Тверьыште вице-губернатор лийын. «Современник» журналыште редакторлан тыршен.

Онгай факт: М.Салтыков-Щедрин у мут-влакым шонен лукташ йўратен. Мутлан, «мягкотелость». Лицейыште тудым «ушан» манын лўм-дылыныт. Карт дене модаш йўра-тен. Йўратыме писательже Н.В.Гоголь лийын.

М.Е.Салтыков-Щедриның шоч-мыжлан – 195 ий.

#Лўмгече

Тест

«История одного города» роман почеш

1. «История одного города» романым М.Е.Салтыков-Щедрин могай ийыште возен?
А) 1864 ий; В) 1875 ий;
Б) 1870 ий; Г) 1880 ий.
2. Произведенийым могай жанр дене возымо?
А) Сатирический роман; В) Исторический повесть;
Б) Автобиографий сынан повесть; Г) Очерк.
3. Событий могай олаште кая?
А) Дурово; В) Болваново;
Б) Глупово; Г) Умново.
4. Брудастый могай кок фразым ойлен?
А) «Не потерплю!» и «Разорю!» В) «Казню!» и «Помилую!»
Б) «Выпороть!» и «Вон!» Г) «Накажу!» и «Выгоню!»
5. Кудо градоначальникын вуйлатымыж годым кочкишыш горчице ден лавр лышташым опташ тўналыныт?
А) Двоекуров; В) Брудастый;
Б) Бородавкин; Г) Фердыщенко.

Е.ИВАНОВА ямдылен.

Шонаш тарата

Мый книгам лудаш йўратем. Елена Юнусован «Кутезе компьютер» книгаже эн чот келшен. Тушко повестыым, йомак да ойлымаш-влакым пуртымо. «Чондай» ойлымаш шонаш таратен. Тушто изи Юрик нерген ойлалтеш. Тудо У ий пўлекым вучен, Йўштө кугызалан серышымат возен. Шонымо пўлек Юрик дек толын шуын огыл. Молан? Пален налнеда гын, лудса.

Анна ВИНОГорова.
Звенигово, 2-шо №-ан
Красногорский школ.

«Пўчө»
финн йомак
почеш.

Еш дене лудына

Ончычшым Владик умыленат огыл: молан тудым йолташыже-влак тыге лүмденыт? Тудо кугу пальтом чия, воротник-шым нөлталеш, малахай пылышыжым кылден шында: йүштө деч лүдеш. Владик эрдене шүргыжым лып-ляп йыгалта да шүргышовычеш үштеш. А вара тый икмынар кече гыч шүргө үшtmö солыкшым ончал – отат пале: тыгайымак мо

Владикын аваже кидышкыже кучыктен?

Ик кечын Владик (очыни, тудо йолташыже-влак деч вожылаш тўналын) ачаж деч йодо:

– Ачий, каласе, молан мыйым школышто йоча-влак «шонго» манын лүмдылыт?

– Тый шкеже шоналтен отыл, молан нуно тыйым «шонго» маныт? Конешне, йолташет-влак йонылыш ыштат: тыйым, туныктен каласышаш олмеш, лүмдылыт гына. Мый гын тыге ом ыште ыле.

А тый палет, кузе шонго ег шкенжым куча? Эркын ошкылеш. Йүштө дечын лүдеш. Капкылже начар. Кенежымат шокшо вургемым чия. А тый вет шонго ег отыл.

Владик ачажым öрын онча да шке семынже шона: «Чынжымак, мо шот дене мый шонго ег дене икгай улам? Молан мыйым «шонго» маныт?»

Ачаже пуйто эргыжын шонымыжым палыш:

– Тый тале спортсмен,

#Мöнгысö_паша

Ойлымашым

ешыште але классыште лудса да каңашыза.

Сүретым сүретыза да редакцийшке колтыза.

Молан Владикым йоча-влак «шонго» манын лүмдылыныт?

Лүмдылмаш деч кораңаш кө да мо полшеныт?

Шонымашдам редакцийшке возен

Марий йоча поэт, журналист
Анатолий Фёдорович Фёдоровын
шочмыжлан – 95 ий.

✓ 1926 ий 11 январьыште Морко район Кожлаер ялеш шочын.

✓ Кожлаер школышто, Марий туныктыш институтышто тунемын.

✓ «Большевик» район газетыште, республикысе телевиденийын йоча редакцийыштыже, республикысе радиошто пашам ыштен. Тўналтыш классым туныктышо, заводышто слесарь-сборщик лийын.

✓ Книгаже-влак: «Изи шўдыр» (1963), «Икана кенежым» (1965), «Первый лум» (1976), «Октябрёнок улына» (1976), «Мыйын сўретем» (1979).

Анатолий ФЁДОРОВ

«Шонго»

Ойлымаш

ончыкылык космонавт лийшаш улат, –

мане. – Тидлан мом ыштышаш улат, палет?

– Ом пале, – ышталеш

Владик. Тудын шинчаштыже чевер кече ончале.

– Таче кече деч вара ме

тый денет кажне эрдене

гимнастикым ышташ

тўналына, гимнастике

деч вара могырым йүштө

вўд дене нöртена да вара

пушкыдо шүргүштыш

дене йошкаргымешке

йыгена, – мане ачаже.

– Тугеже, ачай, тыят

«шонго» улат?

– Уке, эргым, мый

«шонго» омыл. Жап деч

ончыч шонгемаш огыл

манын, спорт да физ-

культур дене занимат-

лаш кўлеш. Вот молан

тый денет пырля мыят

спорт дене заниматлы-

нем, – шыргыжале

Владикын ачаже, Федор

Иванович.

Эртыш кок тылзе, ида-

лык. Ынде Владик кажне

кечын физкультур да

спорт дене заниматла. Лыжный кроссышко

коштеш. Кенежым энерышке йүштылаш

кая. Кажне рушарнян тудым йоча стадио-

нышто ужат. Тушто тöрштылаш, куржта-

лаш тунемеш.

Владик – ынде школышто пагалыме

спортсмен.

Тудын фотографийжат коридорышто,

кугу стендыште, кеча.

– Вот тыланет «шонго!» – тудын

фотографийлам ончен пелештат

моло-влак.

Печать да массовый коммуникаций шотышто

федерал агентствын окса польшыж дене лукмо.

Юзо пагыт

Теле – юзо пагыт. Мый ояр йүштө игечым йоратем. Лум луммо годымат пеш келша. Окна яндаште мотор сүрет-влакым тўткын ончем. Тушто пушенгым, янлык-влакым, курыкым ужам. Уремыш лектатат, пурымет огеш шу: ече, издер дене мунчалтет, коньки дене коштат, вашла лумым кышкылтат, лум орым чонет.

Кирилл СОКОЛОВ.

Кужэгер школ.

Теле сүрет

Шыже эртыш, только теле.
Поранан луман кастене
Уремат ынде пуста,
Мардеж пешак чот кушта.
Пордын, модын, савырналын
Толын пырдыжым кыра,
Түннык анышке логалын,
Шучкын, шыдын кычкыра.
Эр велеш пүртүс вашталте,
Мардеж йомо кенета,
Кече шыргыжал ончале,
Теле мландым саламла.
Йоча-влакше юарлат,
Курыкышто мунчалтат.
Курык вуй гычын волат,
Лачак пикшла чонештат.
Лыве семын пордын-модын,
Мамык лум лыжган велеш.
Кечыйол дене волгалтын,
Чинче семын йылгыжеш...
Мый йомакысе пүртүсым
Куанен ончен шогем,
Тура курык гыч издер ден
Шер теммешке мунчалтем.

Лиза СОЛОВЬЁВА.
Шернур, Кучанур.

Кайыкклан полшена

Фотом еш архив гыч налме.

Мый пакча шентелне кушо пушенге укышышко кайык-влакклан кормушкым саканам. Тушко кажне кечын кочкышым оптем. Кочмыверыш ятыр кайык погына.

Анна ИВАНОВА.
Морко, Эгерсола.

Чинче пырче

Уремыште йүштө,
Уремыште – поран.
А тылзе күшнө
Ончалеш шыман.

Лум, моторын пордын,
Мландымбак велеш,
Чинче пырче гае,
Торашке волгалтеш.

Антон СЕМЁНОВ.

1-ше номеран

Морко школ.

Лумъенным ыштена

Телым пүртүс пеш мотор.
Лум мландым чока ужга
дене леведын. Пушенге-
влак алмаз гыч ыштыме
тувырым чиен шогалыныт. Ночко лум луммеке,
ме авам дене коктын лумъенным ышташ лектына.
Йолташ-влак дене түрлө модыш дене модына.

Марина ШАБАЛИНА.

Кужэгер школ.

Синквейн

Январь
Чатлама, йүштө.
Ўштеш, пуалеш, кылмыкта.
Шуко лумым конда.

Шорыкйол.

Р.Г.АНТРОПОВА.

Советский, Ёрша.

Ечызе але хоккеист?

Миклай ден Вачий лум мөчөрым ненчат,
пеш тыршат.

– Вуйышкыжо мом ушалтена? –
йодеш Миклай.

– Ведрам, – оила Вачий.

– Акидыштыже мо лиеш? Ўштервоштыр?

– Уке-е. Тек клюшкым куча, пуйто тудо
мый гай хоккеист.

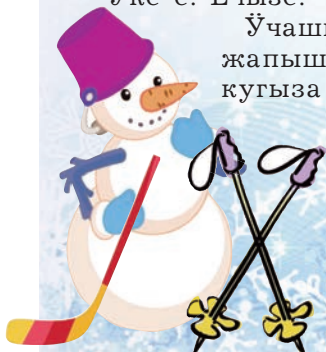
– Ече тоям кучыктена гын, сайрак.
Пуйто тудо ечызе, мый гае.

– Уке-е! Хоккеист!

– Уке-е! Ечызе!

Ўчашымаш талышныш. Тиде
жапыште воктечышт шонго
кугыза эртен кая улмаш.
Каргашымын амал-
жым умылымеке, ой-
кагашым пуа. Мо-
гайым, йоча-влак,
палыза?

В.КУГОРНО
ямдылен.

Волжский район Пөтъял школ пеленысе йоча-
садысе «Ягодка» группыш 12 йоча коштеш.
Воспитатель Р.В.Короткова икшыве-влакым
шочмо кундем дене палдара, пүртүсым аралаш
туныкта. Йүштө телым олмапу-влак ынышт
кылме манын, тўнгыштым лум дене урат (сним-
кыште).

Л.В.КОШАЕВАН фотожо.

**2021 ийлан «Ямде лий» газет
редакций ден «Ший памаш»
сылнымут фонд
йоча-влаклан «РВЕЗЕ ЙӱК»
конкурсым увертарат**

Конкурсан
учредительже –
«Ший памаш» сылны-
мут фонд (вуйлатыше –
писатель Василий
Краснов).

Конкурсан тӱн шоньмашыже:

- шочмо йылме, сылнымут полшымо дене самырык авторын чон арулыкшым аралаш;
- шинчымашыжым кумдандаш;
- возымо усталыкшым вияндаш йӱным ышташ;
- ончыкылык сылнымутчо, журналист-влакым кушташ.

Тыгай премий-влак пуалтыт:

Зинаида Яковлева лӱмеш – журналистикыште чолган возен шогышо юнкорлан.

Зинаида Емельяновна Яковлева 1933-1935 ийлаште «Ямде лий» газетын редакторжо лийын. Газетын икымше номерже лекмаште чот тыршен. 1950-1952 ийлаште МАССР просвещения министрлан пашам ыштен.

Антонов Ивук лӱмеш – почеламутым эн сайын возышо авторлан.

Самырык поэт **Антонов Ивук** (Антонов Иван Андреевич) йоча газет дене пенгыде кылым кучен. Икымше почеламутшо «Ямде лийыште» савыкталтын. Н.К.Крупская лӱмеш Марий кугыжаныш педагогический институтышто тунеммыж годым газет редакцийыште литератур пӱлкан пашажым викарен.

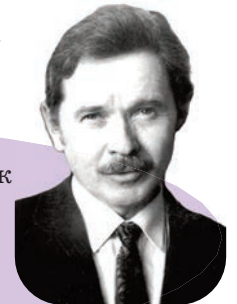

Валентин Исенеков лӱмеш – школласе юнкор, литературно-творческий да сылнымут кружоклан.

Писатель да журналист

Валентин Борисович Исенеков 1967-1988 ийлаште «Ямде лий» газет редакцийын серыш-влак да тӱшка паша пӱлкажым вуйлатен. 1970-1980 ийласе юнкор-влакын эн кугу йолташышт да сылнымут туныктышышт лийын.

Алеко Юзыкайн лӱмеш – Марий Эл деч ӱрдыктӱ марий-влакын тӱшкан илыме кундемласе (Одо, Пошкырт, Татарстан, Виче (Киров), Свердловск, Угарман, Пермь) ойыртемалтше юнкор, литературно-творческий да сылнымут кружоклан але авторлан (йочалан).

Пошкырт кундем Краснокам район Чормак ялын эргыже **Алеко Юзыкайн** (Алексей Михайлович Юзыкайн) 1969-1986 да 2002-2003 ийлаште «Ямде лий» газетын тӱн редакторжо лийын.

Шулдыр Васлий лӱмеш премий – эн онгай мыскарам возышо юнкорлан.

Василий Васильевич Крылов (Шулдыр Васлий) 1991-1997 ийлаште «Ямде лий» газетын тӱн редакторжо лийын.

Автор але кружок 3 ий гыч уэш сенгыше лийын кертеш.

Ик юнкор тӱрлӱ номинацийыште мастарлыкшым терген кертеш.

Конкурс 2021 ий декабрьыште иктешлалтеш.

Конкурсан пурешо паша-влакым жюри аклаш тӱнгалеш.
Адрес: Йошкар-Ола, СССР Вооруженный Вийын 70-ше идалькше урем, 20-шо пӱрт.

ПОДПИСКЕ

«Ямде лий» газетлан кажне тылзын 15 числа марте верласе связь отделенийыште (почтышто) возалташ лиеш.

Спидкубинг

– тиде түрлө головоломкым (Рубикын кубикшым) погымаш. Эн палымылан 2x2x2 гыч түналын 7x7x7 диаметран кубик-влак шотлалтыт. Тыгак клок, мегаминкс, пирамиде, скьюб да сквер-1 улыт. Ты интеллектуал спорт Россияш 1981 ийыште толын. 1982 ийыште Будапештыште икымше гана чемпионат эртен. Тушто латкуд ияш Минах Тай Рубикын кубикшым 22,95 секундышто поген.

Кубикым венгр изобретатель Эрнэ Рубик 1974 ийыште шонен луктын, 1975 ийыште патентым налын. Икымше гана Рубик кубикшым 1977 ийыште Будапештыше модыш кевытлан ыштен. Модыш «Юзо кубик» маналтын.

Огай модыш

Мый слайм дене модаш йоратем. Тудым шке ышташ тунемынам. Мөнгышто 9 түрлө слайм уло. Мотор лийже манын, түрлө түсан йылгыжше падыраш-влакым оптем. Түслан чиям ешарем. Слайм сайын шуйналтеш. Йолташ үдырем-влак дене кугу шүвыроным ыштен модына (снимкыште).

Интернет гыч пален налым: икымше слаймым 1976 ийыште ыштеныт. Слаймым йүштө верыште да петыртышан атыште аралыман.

Алина СОЛОВЬЕВА.

У Торъял, Немда.

Фотом еш архив гыч налме.

Электротулым аныклыза

- 1.Окна яндам чүчкыдынрак мушса.
- 2.Лампычкым коклан-коклан үштса.
- 3.Холодильникыш шокшо кочкышым ида шынде.
- 4.Кайымыда деч ончыч тулым йортыза.
- 5.Тошто электроштырым алмаштыза.
- 6.Пөлемдам шокшемдаш тыртыза.
- 7.Холодильникын омсажым виш ида кодо.
- 8.Холодильникым плита да батарей воктен ида шынде.
- 9.Тройник ден удлинительным шуэнрак кучылтса.
- 10.Электроприбор-влакым «вучымо» режимеш шынден ида кодо.
- 11.Тулым аныклым лампым кучылтса.

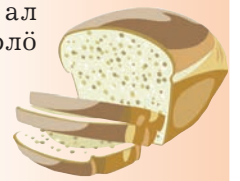

Синквейн

Кинде
Тамле, пушкыдо.
Күэш, пукша, куандара.
Эн тутло.
Кочкыш.
Наташа ХАМИНА.
Морко, Эгерсола.

Кинде – поянлык

В.Регеж-Горохов ик почеламутыштыжо возен: «Кинде – эн кугу поянлык, кинде – эн кугу куат». Тиде ойсавыртыш дене мыят келшем. Кинде шөртнө дечат шерге. Киндым от коч гын, ал уке. Ұстембал тич түрлө кочкыш лийже, но кинде уке гын, чонлан ныгге-нюго чучеш. Авам корнышко тарвана гын, пеленже эре киндым налеш.

– Кинде осал деч арала, вийым ешара, – ойла тудо.

Марина ПАВЛОВА.
Морко, Коркатово.

Индекс: П4696.
Тираж 1150 экз. Заказ
Формат – А-4-12.
Түн редактор Л.В.СЕМЕНОВА.

https://vk.com/yamde_lii
<https://ok.ru/yamdelii>
E-mail: yamde_lii@mari-el.ru
(документ кагазлан),
yamde_lii@mail.ru
(автор-влаклан)
Сайтын адресше:
ямделий.рф

УЧРЕДИТЕЛЬ-ВЛАК: Марий Эл Республикысе культур, печать да калык-влакын пашашт шотышто министерстве, «Ямде лий» газет» кугужаныш унитарный казна предприятий.

Газетым редакцийыште погымо да верстатлыме, «Марий Эл Республикысе Правительствын типографийже» ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме. Типографийн адресше: 424000, Йошкар-Ола, Комсомольский урем,112.

Газетым Массовый коммуникаций сферыште да культур наслединым аралымаште законодательствым шуктен шогымым эскерше Федеральный службыв Приволжский федеральный округыо управленийыштыже регистрироватлыме.
Номер – ПИ №ФС 18-1999,
2005 ий 10 февральыште пуымо.

Печатьыш пуымо жап – 14-00,
фактически – 13-00

Авторын да редакцийн шонамашышт түрлө лийын кертыт. Серыш-влак мөнгеш огыт колталт.
Ак – кутырен келшыме почеш.

Редакцийн да издателыне адресше:
424006, Йошкар-Ола, СССР Вооруженный Вийын 70-ше идалыкше урем, 20-шо пöрт.
Тел. 8(8362) 45-22-82(факс)

